

Поптарица плаћена у готову.
28 јануара 1924.

ЦЕНА 3 ДИНАРА

Излази сваког понедељника.
Година II. број 4.

КОМЕДИЈА

Часопис за позориште, музику и филм.

Уредник Никола Трајковић. Власник за Издавачко Удружење „Илустрација“ Иван Эрнић, директор „Илустрованог Листа“.

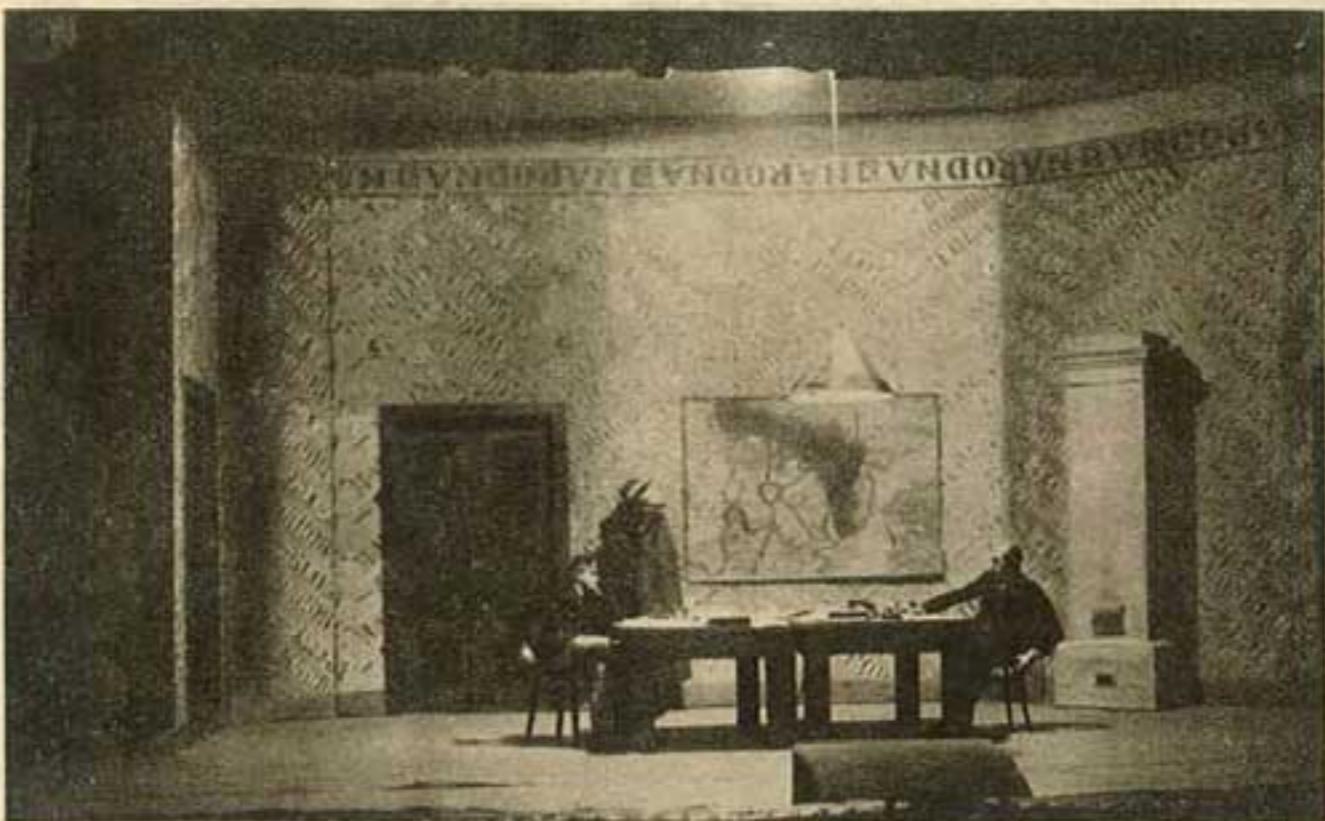
Представник Загребачке Драме г. Иво Раић

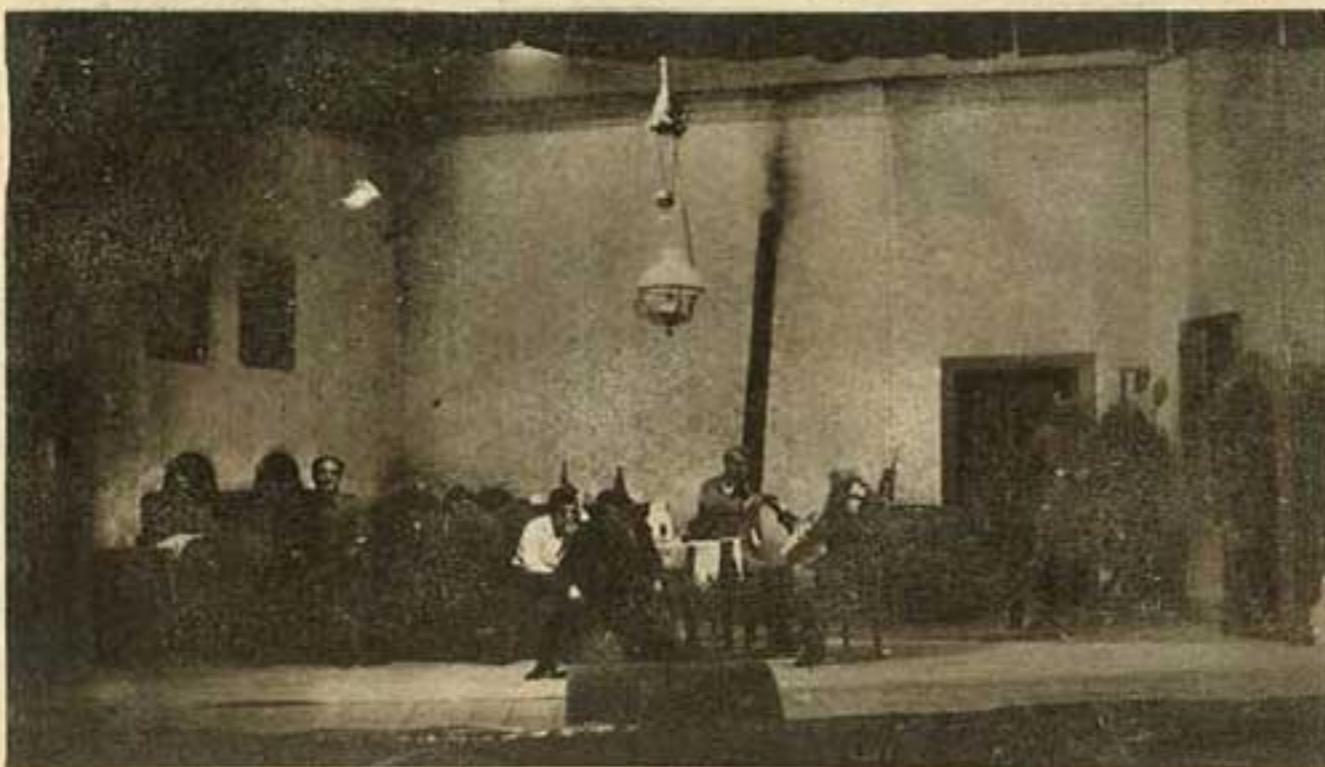
Foto „Tonka“

Одлични драмски уметник г. Иво Раић, члан и редитељ Загребачког Казалишта и уметнички директор новог Загребачког Казалишта у Тушканцу. — Odlični dramski umetnik g. Ivo Raić, član i reditelj Zagrebačkog Kazališta i umetnički direktor novog Zagrebačkog Kazališta u Tuškancu.

Krležin „Vučjak“ na zagrebačkoj pozornici

čin: Redakcija „Narodne Sloge“. Na sceni: Krešimir Horvat — g. Ivo Raić, Polugan — g. Strahinja Petrović. — I čin: Редакција „Народне Слоге“. На сцени: Крешимир Хорват — г. Иво Раић, Полуган — г. Страхиња Петровић.

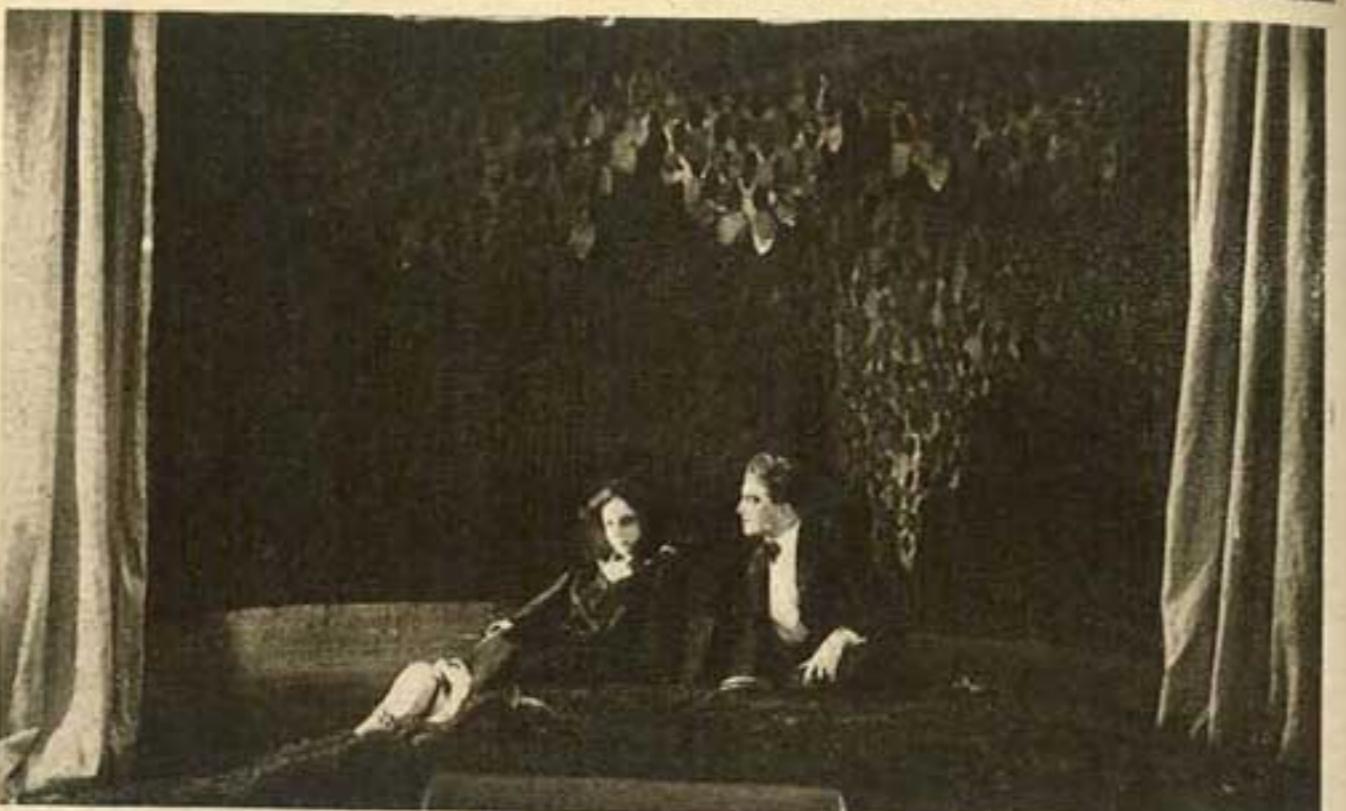
II. čin: Soba kod Marijane Margetičke. Na sceni: Eva — g-dja Nina Vavra; Marijana — g-da Vika Podgorska; Hadrović — g. Nučić; Pantelića — g. Rašković; Juro — g. Milanov; Mitar — g. Karasek. — II. чин: Соба код Маријане Маргетићке. На сцени: Ева — г-ђа Нина Вавра; Маријана — г-ђа Вика Подгорска; Хадровић — г. Нучић; Пантелића — г. Рашковић; Јуру — г. Миланов; Митар — г. Каракесек.

Kazalište u Tuškancu

Zagreb već odavnina treba drugu nastupnu upravnika g. Benešića nije pozorišnu zgradu. Razvitak opere nailazila na prepreke: da udovolji s jedne, a drame s druge strane, strogod određeni karakter „službenoga“ rada u Narodnom Kazalištu na Wilsonovom trgu, povećavanje pozorišne publike proširenjem grada i kulturnim odgojem, potpuno i sistematsko zaposlenje celog ansambla — glavni su razlozi da se otvori nova kuća. Neobičnom ustrajnosti i pozrtovanjem agilnoga upravnika pozorišta, gospodina Julija Benešića, počela se jedna kinematografska dvorana pregradivati u „Frankopansko Kazalište“ (tako se nazvalo prema ulici, u kojoj se nalazi). Gradnja, gotovo izvedena, naišla je na finansijske prepreke: predvideni se budget iscrpio, a novi se nije mogao niotkud da namakne. Poduzet-

Foto „Tonka“
„Proljeće se budi“ u Zagrebu — Tuškanac; slika 1. (g-đe Marija Ružička-Strozzi i Vika Podgorska). — „Пролеће се буди“ у Загребу — Тушканец; слика 1. (г-ђе Марија Ружичка-Строци и Вика Подгорска).

„Proljeće se budi“. — Slika 5. — (G-đa Vika Podgorska i g. Predrag Milanov).

је време доživela senzaciju jedne Raića imala je čar jedne umet-moralno-pedagoške revolucije, da-ničke revolucije: u toj je tragediji nas, davana u odličnoj režiji g. dece bio pored našeg gotovo celo-

„Proljeće se budi“. — Slika 13. — (S leva na desno: gg. Josip Papić, Alfred Crühnht, Dubravko Dujšin, Juraj Dević, Ivo Raić, Slavko Velić, Franjo Sotošek, Predrag Milanov.) — „Proljeće se budi“. — Слика 13. — (С лева на десно: гг. Јосип Папић, Алфред Гринхут, Дубравко Дујшин, Јурај Девић, Иво Рајћ, Славко Велић, Фрањо Сотошек, Предраг Миланов).

kupnog starijeg ansambla zaposlen Amand Alliger te gdice D. Sti-j naš najmlađi, koji u gospodinu Raiću vidi svoga učitelja. Jaki u-metnički individualitet i osobita metoda rada g. Raića stvorili su zagrebačkom pozorištu novi an-sambl, tako, da se u Wedekindovoј tragediji uz imena: M. Ružič-ka-Strozzi, Vavra, Podgorska i dr. te uz imena: Nučić, Grund, Ra-šković, Papić, Sotošek, Badalić, Ma-ričić i dr., mogu i moraju spome-nuti imena naših najmlađih: gg. Predrag Milanov, Stjepan Šulentić,

Amand Alliger te gdice D. Sti-plošek, Nada Babić i Gizela Huml, koji su svi u „Proljeću“ doživeli svoj pravi i uspeli debut. Uspeh komada kod kritike i publike, ko-ja stalno puni kuću, govori o potrebi ove nove „Talijine kapelice“. Posle dvadesete predstave za ne punih mesec dana uprava može biti uverena da će ovaj novi teatar postati pravim miljenčem zagrebačke publike, zaslugom vrsnog umetnika g. Raića.

Jos. Kulundžić.

Поводом премијере „Ђаволовог Ученика“

Драмски стил Бернарда Шоа

Искуство једнога преводиоца

У овом кратком чланку ни-које носе и ваљају реченичне је ми циљ да излажем мно-каменове.
гобројне особености Бернарда Шоа које су други уочили, или ја уочио. У неколико речи хоћу да изнесем искуство које сам до-био преводећи »Ђаволовог Уче-ника«. Преводио сам врло дugo, а превод ми је ишао крајње тешко. Пред очима сам имао и чу-вени немачки превод од Треби-ча, о коме се Бернард Шо нај-ласкавије изразио. Међутим мене немачки превод није задовољио ни у колико, а ни мој рођени превод, у више мањова, није ми се свидeo, до треће верзије, која ми изгледа понајприближнија.

Дуго нисам био на чисто у чему лежи та несавладна тешко-ћа. Обраћао сам пажњу на све могуће преливе, наиме:

1) на лични тон свакога гово-reња. Свак да има нешто своје у избору и поретку речи.

2) На лакше или спорије, у-брзавајуће и успоравајуће струје, довима и успонима; већ настоја-

ти да се по могућству очува и владају потпуно, који их не сме однос између једног целог и другог целог ритма, који за њим прорачуну за пдан конструкције. следује.

Али све те чисто техничке, динамичке, реченичне извијуганости и устрепталости (разуме се талената — конструкција наведа сам гледао и на описане, конкретне преносе појмова, а не само на музику, гледао сам не само на звуковни већ и на видовни ритам) — све то није ми се давало као завршна целина, ни после највећег труда и ослушкивања како бије шулдреченице и где су дамари најуздрхталији и најгрозничавији. Так случајно, и пошто сам већ очајавао у успеху, дошао сам на прави пут. Покушају да изложим у неколико речи.

Литература обично смета позоришту. Књижевници од великих изразних заноса обично су немогући на бини. Највећа већина драмских писаца у ствари су занатлије. Они конструишу заплете и сукобе, и бацају их у трајање. Све ово њихово готово нема никакве живе везе са језиком. Њима је главно сукоб и сукобово врење. То је, мање више, као неки столарски занат. Речи су само погодан социјални материјал. Просечном драмском занатлији језик је другостепен по својој бојадисаној сочној важности. Језик француских комедиографа, који су најуспелије еснафлије, јесте мртав, конвенционалан, из тога језика уклоњено је све што би могло бити неочекивано, непоуздано. За њихове зграде треба им поуздана градива, и зато они поваде све живце из трепетнога говора и рукују јединим сигурним и издржљивим амалгамом којим се каже: »зашто смо се ми овде

и не може одвлачити где није у прорачуну за пдан конструкције.

Уметник-књижевник није уstanу да умрти свој језик. И зато му је — осим код највећих талената — конструкција наведа сам гледао и на описане, конкретне преносе појмова, а не успевају уметници да бораве колико треба на једној коси: стропоштавају се пре времена, или заостају лирски преко времена.

Код Бернарда Шoa језик је крајње књижеван или је на око конвенционалан, говорни, свакидан неузбуђени идиом на дому. Ту је његова прва заседа. Јер то је привидно. Много је рађено и постизавано док се дошло до телажне свакидашњости. Крајње књижевна и духовна мисао, речена је тобоже простим и сликовитим језиком, и тек после дубље анализе увиђамо да извесна елегантна простота није тако невина као што се чини. А друга, дубља још стилска народност, јесте доследна драмска дикција и визија. Све се види и доживљује драмски, у самој реченици. Јунак Бернарда Шoa увек говори тако да се из самога начина изражавања виде драмске појединости. Драма није само у сукобима, она је у деловима тога сукоба. Личност код Бернарда Шoa не говори описно, ни лирски узбудљиво, она говори тако као да у свему доживљује драму, све је у сукобу, у сусрету, у личноме односу личности између себе.

Не каже се, рецимо: »зашто се овде дошло«, или »то је циљ скупљања« или ма како другчије, безличније и безодносније, већ и издржљивим амалгамом којим се каже: »зашто смо се ми овде

искупили« и на тај начин одмах у праву.

Мислим да ће овакав начин се виде и остale личности, и рад тих личности у колико је он превођења пре свега поздравите сами глумци, којима ће се дати могућност да увек буду тако ре-

бита за ову прилику.

Ово апсолутно пије уочио немачки преводилац Требич. Напротив, као да је, навлашашао супротним правцем. Међутим чим сам увидео потребу таквог глумског искоришћавања сваке реченичне мелодије и мисли, ја сам на их увек новом снагом загњу- приону послу драмске ревизије, рује у драму, чији су они тумачи.

Станислав Винавер.

Наш Џеки Куган

Мала Мања Крстоношић

Нашем свету у Војводини по-
зната је мала Мања, кћер г. Кр-
стоношића, бив. управника Срп. На-
родног Позоришта. Она и ако је

Без сумње да је мала Мања најбољи глумац-дете у нас, и као такву региструјемо је са задовољством у нашем часопису, са жељом да, опи који могу, учите да то паметно и талентовано дете добије потребну уметничку културу и, евентуално, упути се у иностранство.

Мала Мања у комаду „Хасанагиница“.

сад тек седам година, већ две године игра са пуно темперамента, стармалом озбиљношћу и чудноватом рутином.

Jedan naš mladi glumac u Nemačkoj

Gosp. Slavko Leitner-Zvonarović, mladi dramski umetnik, rodom iz Osijeka, igra sada sa lepim uspehom u berlinskom „Deutsches Theater“-u.

G. Leitner-Zvonarović bio je prvočlan bečkog Volkstheater-a, zatim u Klagenfurtu, i najzad u Reinhardtovoj školi u Berlinu.

Ove sezone naš mladi umetnik igrao je Osvalda u „Avetima“, blagajnika u Kajzerovom komadu „Od jutra do ponoći“, Šplinda u Činom „„lemlju“, i Timosa u „Juliju Cezaru“ od Langena.

Iaućeg meseca dolazi u našu zemlju da gostuje na više istaknutih pozornica.

Реприза „Народног Посланика“

У суботу, 19 јануара, дата је поратна премијера Нушићевог »Народног Посланика«.

Пред комадом, г. Нушић је одржао конференцију о постакну и доцнијој историји свог драмског првенца и врло духовито изнео слику културних и књижевних прилика почетком осамдесетих година у Београду.

Непотребно је критиковати комад, јер се већ давно сагласило да је »Народни Посланик« једна од најбољих комедија Нушићевих.

Игра је била одлична, и без сумње да се више таква подела неће мочи учинити, јер су носиоци главних улога овога пута били не само најбољи глумци: г-ђа Павловић и гг. Сава Тодоровић и Гинић (који је режирао ову ствар), затим од млађих гг. Н. Гошић, г. Нушић износи у »Народном Сотировић, М. Ристић, В. Јова-

Г. Сава Тодоровић, чувени члан Београд. Позоришта. — G. Sava Todorović, čuveni član Beograd. Pozorišta.

новић и г-ђа Стокић, — већ и савременици онога доба које затим од млађих гг. Н. Гошић, г. Нушић износи у »Народном Сотировић, М. Ристић, В. Јова-

Г-ђа Перса Павловић, у улози „српске жене“ које изванредно игра.

МУЗИЧКИ ЖИВОТ

Eugen d' Albert

(Поводом његовог концерта у „Касини“)

Београд ће ускоро имати сре- казали су, хтели су себи и дру-
штву да чује д' Албера. Ту срећу гима да покажу, да је музика најве-
имале су и мале немачке палан- ка и најизразитија тековина Немач-
ке. Путујући по Немачкој, зате- као сам, где се нисам ни надао,
објаве о предстојећем концерту д'
Албера. Он је, у некуруку, једно
од оличења Немачке. Ма да, у по-
следње време, критика почине да
тражи правничку замерку и зач-
кољицу и његовим тумачењима
— можда из познате критичарске
изопачености која се састоји у
давању наравоученија свакоме
— ипак при појави д' Албера на
подијуму пљесак се не зауставља
по четврт часа.

Он је једна од заосталих величина Немачке. Немачка поштује своје величине. Она себе осећа у д' Алберовим интерпретацијама. Када је пре јаче од године дана Берлински Универзитет прославио Герхарта Хауптмана, и у Хауптману једну мање познату, али стварну Немачку која тражи социјалну правду и чији је сан велик, мада често сељачки опор и столетно тром, тада су се све тако зване републиканске личности искупиле око строге и достојанствене прилике апостолове. И када су глагољиви беседници већ уморили слушаоце, а осећало се да није још све речено, од једном, неочекивано, засео је за клавир Ојген д' Албер, и отпочео је да извајава горостасну архитектуру мудрог; неумољивог, истрајног и побожнога Јохана Себастијана Баха. Последња је реч пала, тешка завршна, права — после витка и спретна јасност пребојаловости изречених речи. И по-

Проф. д' Албер — Prof. d' Albert.

ке, на чијем семистичном тлу сусре-
ти и сједињују, опоро и пажљиво,
у гломазном и вољном сумору.
Тако је д' Албер, при свој личној
генијалности, при свој самобит-
ности свог схватања, у најви-
шим часовима, духовно један
звукни сасуд кроз који проговара
сама Германија, ухваћена као
вино у боцу, па грлић разбијају
и куља опојни напитак. У ширгу-
ту разбијеног стакла показује се
да није Немац. Мора да се сло-
мије све оклопно туђе у њему
да дођемо до животворнога сока.
Све туђе: беспрекорна логика,
јетка и суха преливна доследност,
да пребојаловости изречених речи. И по-
рених линија. То све мора да се

напречне, да набрекне, па да препукне.

Тада већ, он је само немачка бујица, он се пајеши мутним ме- тежним таласом који запљускује све славолуке тешко и горостасно.

Све више и дубље и тише и нечујније и громкије и поразније кружи он над коначном језом слушалаца; оштром чулом тражи вајкадашње и небспорно; све нове и све прастаре начине и прелазе, доскоке и долете како да завлада слушаочевом душом, похотном слушаочевом мишљу сведеном у судбинско очекивање звукова.

Своју књигу о клавирима Валтер Ниман почиње са д' Албером. Прва реч је д' Албер. За Нимана он је *der grosse Beethovenspieler*. Некада је, вели Ниман, за читаве деценије, д' Албер био највећи светски пијаниста. Данас, по Ниману, он то више није. Ниман му замера жељу за славом затим и то, што свира пред сувише великим облапорним гомилама, док је карактер његове музике више строг, присан, причстан. Некада највећи пијаниста, сада је д' Албер (према Ниману) одлучно се да (према Ниману) одлучно се да даје перспективу и најмањој узакости и доводи је самерљиво у плес најусплахиренијих значаја, и све себе снађе, скочиши и домисли, складно, без присла и домисли, складно, без буде и постао је, само генијални клавирски натуралиста. Нимана врећа што је д' Албер, у грамзвују трци за новцем, широком славом и гласним триумфима спустио се са својих врхова, и почeo да зналачи ласка публици са пијанистичким »натурализмом«, то јест са изналажењем чудноватих сензија које се могу имарству д' Албера. И нерви природно и неусиљено, али мудријашки, изводити из често немеса и спола, постављен као виних комада, из творевина где увредљива, несавладна препрека пева и попева један простији, интелекту, већ су нерви само суморнији и благоболнији дух, неочекивани цвет онога што ни-

далек од нервних грчева, сав потону у мислену екстазу.

У томе што је подвргао своме укору Валтер Ниман, можда лежи, али можда и не, виша tragedija једне генијалне природе. Можда су нерви, ипак, постали саставни део наших савремених сазнања, те се без њих не може чак ни на снежне висове последњих Бетовенових соната.

Сензација, та развратна, та чулна, та раскалашна, та плитка, кад има — има ли само — подлогу и подршку у моћном и гранатом интелекту, осване на мањим силовита, необуздано устремљена, и њен махнити поклич добија горског простора, питкога плавога ваздуха за дисање и одјекивање: а био јој ваздух на веки ускраћен, до онога благословеног часа. Плодна, готово електрична веза покожичног —

кад не цвета: хладнога и снажнога мозга, — демагогија мозга, али демагогија неодољива, победилачка, неопходна.

Станислав Винавер.

Још једна анкета „Komoedie“

Прилог националном балету

У једном од прошлих бројева „Сотоедије“ изашао је један чланак госп. Бранимира Ђосића: »О стилизовашу наших народних игара«, у коме је истакао потребу прибирања материјала, како плесног, тако и сликарско-музичког. Ја овом приликом хоћу да проговорим речи о народним костимима и

Скица г. Коњовода: Босански костим.
— Skica g. Konjovoda: Bosanski kostim.

Скица г. Коњовода: Далматински костим.
— Skica g. Konjovoda: Dalmatinski kostim.

о њиховом стилизовашу за позорницу.

У нашој позоришној политики постоји једна велика грешка, а то је, да се на национални костим мислило само онда, када је требало дати какав национални комад. То се питање обично тада покретало, брзо и површно решавало и после тога падало по-

ново у заборав до идућег комада, јим мора да хармонира и, на-
где је требало глумца обући у равно, заједно са њим дочара
народни костим. Наравно да се известан штимунг.
није ни помишљало на стилизо-

Скица г. Коњовода: Циганка. — Skica g.
Konjovoda: Ciganka.

вање народног костима за балет,
односно карактерни плес, што је
сасвим друга ствар.

Костим овакав какав је да-
нас на нашој позорници (говоримо
наравно само о нашем нацио-
налном костиму) пренесен је ди-
ректно из живота на позорницу.
И то не само да је савршено
копиран облик, линија, орнамен-
тика, него чак и бора, па и те-
жина. Костим на сцени пред-
ставља само део декора са ко-

Богослав Коњовод.

Кад је реч о костиму за ба-
лет, питање је још сложеније.
Није доволно него и погрешно,
верно пренети на сцену костим
онакав какав је он у народу, јер
прво и прво, он мора бити при-
лагођен карактеру игре (на пр.
дуге и тешке сукње сметају и
немогуће су за плес), мора од-
говарати музici и, што је нај-
главније, хармонирати са деко-
ром, који у овом случају мора
такође да проширује и увели-
чава појам костима. Оно што је
најбитније, то је, извући из ко-
стима карактер, па га онда при-
лагодити игри. (Ако је плес ли-
ричан, костим се идеализује;
ако је гротеска, карикира).

Најшире поље за рад једног
сценографа пружа наш руб, па
било то у Србији, Херцеговини
или Далмацији, где се налази
богат избор најшаренијих мотива,
који су у једној најидеалнијој
хармонији боја. Нарочито се то
може рећи о јужној Далмацији,
где је сав јужњачки темперамен-
тат страст и снага, унесена у
боје и мотиве.

Овом приликом прилажем не-
колико скица које представљају
само карактер костима, док чи-
тав ефекат нашег костима лежи
у колориту, што се због технич-
ких разлога на овом месту не
може показати. Ове су скице
тек површни покушаји стилиза-
ције, а у којем од идућих бројева
ириложићу неколико готових ко-
стима, стилизованих онако како
ја схватам и замишљам ово пи-
тње.

Бечке оперете
у бечким „Kammerspiele“ даје маскерата — која се ових дана
се са врло много успеха упала изводи на »Новој Бечкој Бини«,
реви-а упала оперета »Даме са њеном грациозно ритмичком му-
зиком, сатирички подвученом
игром и не одвећ шиљатом до-
сетком подноси огледало под нос
модерном друштву у комедији
Phi-Phi која се у Паризу хиљаду
пута давала. Садржина је готово
споредна, главно је онај фини
галски хумор којим је комедија
проткана.

Личности су: скулптор Phi-
dias-Phi-Phi, Aspasia — мала глу-
мица, помало у браку са Perik-
lesom, а што је главно, свесна је,
паметна жена, да пут ка слави
води преко неког утицајног чо-
века; госпођа Phidia, којој принц
Erotokles помаже да нађе кључ
срцу сопственог мужа; Perikles
— министар који према потреби
мена политичка начела и боју
косе; Kleptomanos — најпре-
денији од слугу у мајстора најту-
гаљивијих ситуација. Хумор игре

Phi-Phi i Aspasia.

жанр, где су поједине слике ве-
зане само танким концем, који
је сав испрекидан и понова уве-
зан интересантним појединостима.
Ту се може чути и видети јасно,
као што је то ред код позоришне
представе која почиње после 10
сати. Много игре — мало одела;
читаво ствариште кулиса — све-
га мала ручна ташна костима!
Зашто се је због свега тога мо-
рало пети на Олимп? Можда
због тога што би божанства из
Валхале била мало депласирана
у оперети; нити би уз бога Во-
тана пристајао шампањ, као ни
пиво старих Германа уз оперету!

По рецепту класичног Шек-
спира, који тражи да се кроз по-
зоришни комад публици поднесе
огледало под нос, и лака, шаљива

Phidia i Erotokles.

се утрује са хумором костима у знаку елегантних шими-покрета. Девичанска фигура скулптора Phi-Phi, обучена у комично ста-ромодан антуг, који подсећа на »реформ«-одела немачких наставнице ручног рада. Aspasia — умотана у шарлах-црвени самт, ишаран античким фигурама као на неком грчком фризу. Принц Erotokles у модерном жакету буквально — без панталона!

Комад је пун популарних шими-арија, нарочито она из трећег чина постала популарна »Свако дете има ода свога — бар једнога!«

Крај трећег чина је весели квинтет — и публика се разилази у шими расположењу — а то она и хоће.

Гостовање Художественика-Дисидената на на- шим позорницама

Управа Загребачког Казашта већ је потписала уговор о гостовању, у неколико поznатих имена: г-ђу Германо-представа, једне групе Художественог Театра, која се преизвесног времена одвојила од Станиславског и Качалова, и сада ствара за себе. Њихов је долазак у Загреб заказан за 5 фебруара, а гостовање ће трајати од 8 до 15 фебруара. Сада се воде преговори између Београдског Позоришта и дирекције Художственика, и сви су изгледи да ће и београдска публика још једном видети Художственике на својој по-зорници.

У групи оних који долазе, наилазимо на тако драга и вор о гостовању, у неколико поznатих имена: г-ђу Германо-представа, једне групе Художственог Театра, која се преизвесног времена одвојила од Станиславског и Качалова, и сада ствара за себе. Њихов је долазак у Загреб заказан за 5 фебруара, а гостовање ће трајати од 8 до 15 фебруара. Сада се воде преговори између Београдског Позоришта и дирекције Художственика, и сви су изгледи да ће и београдска публика још једном видети Художственике на својој по-зорници.

На репертоару су нове ствари: »Село Степанчиково« од Ф. Достојевског; »Госпођа с Мора« од Ибзена; »Битка Живота« од Ч. Дикенса; »Јекатерина Иванова« од Андрејева и »Крал Мрачне Одаје« од Рабиндраната Тагоре, а затим већ познате првокласно игране од Художственика драме: »Вишњев сад« и »Ујка Вања« од А. Чехова.

Perikles i Kleptomanos.

НОВО РЕНОВИРАНО; СВАКИХ ОСАМ ДАНА НОВИТЕТИ.

КАМФОР КРЕМ

КРАЉИЦА МАРИЈА

ЗА НИЦАЊЕ И УЛЕГШАВАЊЕ ЛИЦА
ЧУВЕН СА СВОЈИХ СЈАЛНИХ ОСОБИНА; ОДЛИКОВАН ЈЕ ВИСОКИМ
ИМЕНОМ Њ. В. КРАЉИЦЕ С. Х. С.
.. МАРИЈЕ ..

Израђује Косметички Лабораторијум

Н. РАНИСАВЉЕВИЋА

Краль. Дворског Дамен Фризера ..

БЕОГРАД, КРАЉА МИЛАНА ул. 14

Мезанин Тел. 25-26

ДОБИЈА СВЕ СВУДА, 1 ТЕГЛА 50 ДИН.

Генерални заступник:

А. МАРКОВИЋ Београд, Риге од
фере, 5 Тел. 29-71 Тел. 29-71

ДАЈУ СВЕ И ПОДЗАСТУПНИШТВА

Наш млади балет

Почетком фебруара биће у новим програмом класичног балета. Цели балет спремила је Манежу приређено велико веће балетног одсека Глумачког-ха Польакова, директорка Балетске Школе, на коме ће Школе.

се појавити ученице свих класа. Учествовање преко тридесет балерина, међу којима су и најмлађе од осам до десет година. Средња група, са ученицима од шеснаест до двадесет година, појављује се са листкиња нашег младог балета.

За ово прво овогодишње веће нашег балета, изградиће се сет балерина, нарочити декор и костими. »Comœdia« ће донети општег приказа овог вечера и мноштвом илустрације група и сопствених листкиња нашег младог балета.

ФИЛМ

Мак Сенетов футуризам

Американски филм има једну футуристички, шта више даде лепу карактеристику: он је свеистички, гротескни, дрски и свежи стран. Има филмова, који су крајње патриархални, банални и за који је створио ту врсту слободног грофескног и футуристичког рости, а исто тако има филмова филма, познат је по целој Америције модерни, нелогични рици. Његово поштовано име је

Сенетове весела купачице. — Sennet girls.

Мак Сенет. Њега није сахранила графе, него га уздигла до најпублика, као многе т. з. комедио-већег филмског анблама. Уистини,

Једна љубавничка диагноза. — Sennet's studio.

ко би знао на какав чудан начин чиње са врло лепим фамилијар-долази Мак Сенетов студио до ним идилама и завршава са опоних проналазака психолошке и штим изненађењем и дармаром техничке природе, који у свом првокласне експресијености. Несавршенству туку све до сада код њега ће мачор прескочити познато у филму и позоришту. Колико се може видети, Мак Сенетови филмови немају ни почетак ни крај: они су периоди живота, шта више подепани симултани исечци тога социјалног конгломерата, паразитске и непараситске фукаре, скитница из целика света и твари из свих фабрика. Мак Сенет је стварно поставио прави футуризам и експресионизам у филму. Он је створио боље и психолошки савршеније предмете (не лица) у филму, нагласио генералну нијансу догађаја и није специјализовао ништа сем момента. Сви могући предмети његови су артикли и средства за филм, он их све повезује у неку везу која није логична, али чудно наглашава битност предмета. Он по-

Бен Тјурпин, најбољи и најгротескији глумац Сенетовог филма. Кала Паша, рудиментарна фигура са Сенетових филмова.

Једна фризерско-маникирска сцена са псим. — Jedna frizerako-manikirska scena sa psom.

тако животиње са чудним мани- ра, склопе свој аутомобил и бе- рима и чудни предмети, који се же. Ново чудо! У моменту срет- манифестију као глумци.

Кад се тако нешто пронађе и плаже! (Сенет највole те dame усаврши, мирне душe може се са плаже, које су стварно једин- назвати: чудо. Сенет је код љу- ствено лепе!) Бог зна како је ди нагласио љубопитство, елемен- она пре њих дошла овамо? Они тарне осећаје, срамоту, страх, појуре за њом, али мужеви, ко љубав и mrжњу. Ето и. п. један за инат, однекуд се створе и поче Мак Сенетов филм: Неке скит- јурњава! Брзина до парадокса! нице станују у аутомобилу на Пробијају зидове, врата, тавани- плажи питоме Флориде, јер сме- це. Режија на врхунцу! Њихови шио би било да човек плаћа хо- гестови већ су потенцирање свих тел, кад сваки прави Јенки има гестова! Отварају један салон за свој аутомобил. Оба мангупа ор- чишћење ципела! Њихов пас одинарне су ленчуге и сирота пас пет је главни радник: он се промора да им припрема доручак, ља у блату на плажи и неопа- да им пере веш, кува и удешава покривач. И та макинација пса са културним предметима колосална ради. Али ленчуге као што су је. Онда долазе пеке блазиране сваки гост за време чишћења па- жене, којима је сав посао то, да се фотографишу, виде ове егзо- тичне скитнице и скочу у загр- љај. То је све обично, али не- обично је то, да се иза леђа по- жаве наједанпут десет мужева, и жене беже на све стране. (Одакле ови мужеви? Одакле им тај ин- стинкт да њушкају превару?) Скитнице добију неколико шама-

Драган Алексић.

МИХАИЛ СТЕФАНОВИЋ

БЕОГРАД
ЈУВЕЛИРСКА ЧИЦОВИЧАДА
МИХАЈЛОВА ЧУЛ. БР. 10.

ПЛАТИНА
ЗЛАТО
СРЕБРО
ШИЛЧАРОВИ
БРИЛАНТНУ^{ЗИМАНУ}
САТОВИ

РАЗНИ
СРЕБРНИ
СЕРВИЗИ
БУДИЛИЧИ

Чиновници и Сиротињо!!

Да бих дао могућност чиновницима и сиротињи, — који понајвише трпе новчану кризу — да и њима светли електрика и да их не трује гас, решио сам да свакоме уводим електричне инсталације на отплату у три рате.

За потребна обавештења обратити се Електро-Техничкој радњи

Јована М. Симића

Макензијева Бр. 5, Славија. Тел. 18-76

КУПУЈТЕ „НАРОДНА ИЗДАЊА“ МУЗИКАЛИЈА

јер су најбоља, најефтињија и најсавременија

ЈОВ. Фрајт,
Кр. Александрова 49

„Comoedia“

живи само од претплате; зато је дужност свих пријатеља уметности да се на њу претплате.

Теди, Нигер, Цими и Комп.

Филм, ново откриће, чудо 20. века, отирива себе и друге. Ево једног открића које залази у себе, погледа око себе, и прона-

Теди. — *Teddy*.

лахи нов смисао, нове односе и везе. Потребно је било само да се почне, да апарат почне, па да се никад више не заустави. Из дана у дан, филм проналази нове ствари, да изнесе све оно што је живело поред нас, у непосредној нашој близини. Између осталих филм је открио животијско царство. Метерлинк и Сенет учинили су, учиниће још, да разумемо животиње, и да у њима пронађемо пријатеље. Метерлинк са својим књигама, а Сенет и остали режисери са својим филмовима.

Коњ, пас, мачка, јављали су се и раније, овде онде, у филму, али без икаквог система и у секундарним улогама. Случајно, Сенетова је заслуга, што је од животиња, домаћих у првом реду, направио фимске глумце-«звезде». Његова је заслуга и ова: пронашао је њихову комику, про-

Цими. — *Zimme*.

нашао да су одлични комичари. До сада се мислило, и Бергсон је то доказивао, да је хумор еminentно људски елеменат, и особина. Погледајте међутим ма који комичан амерички филм, видете колико хумора имају животиње. Као што се техника и технички подвизи могу употребити комично, са хумором, могу де и животиње.

Најфамозније животиње, Нигер, Цим, Дуглас, Теди и остали, имају своју индивидуалност и колosalно су се адаптирали свим ситуацијама, и дају све оно што се тражи од њих. А траже се

Дуглас. — *Douglas*.

Нигер. — *Nigger*.

изванредне ствари и човек, смеђи, се чуди се интелигенцији њиховој. Смејемо се и дивимо. И захвални смо филму.

Засебно би могли писати о бравурама каубојских коња, па онда о мајмунима, слоновима, јарцима, паткама, кокошкама и мачкама. Сви за себе, и заједно, делују изванредно, освежавају, прави пријатељи, у животу и у фрапирају и интересују. То су наши припитомљене животиње, симпа-

тичније и приближније. Дивље звери које се појављују у филмовима имају један засебан карактер који делује више мучно, и где се више дивимо људима и њиховој храбrosti.

Једна од Сенетових мачака. — *Jedna od Sennetovih mačaka*.

Ми више волимо Тедија и Браунија, паметне псе, петла, Цимија, мачоре Дугласа и Штрангера, и оне које срећемо у Сенетовим филмовима. То су наши пријатељи, у животу и у фрапирају и интересују. То су филму.

Бошко Токин.

**Мануфактурна Галантериска радња Тихомира Л. Павловића, Београд
Књегиње Љубице бр. 5. — Близу Прометне и Савске Банке**

ПРЕПОРУЧУЈЕ:

ШТОФА за женска и мушка одела и капуте, Селескина, Клота пресованог, СВИЛЕ швајцарске, Фулара, Сатина, Порхета белог и у боји, ПЛАТНА у свима ширинама, ЦВИЛИХА за душеке и завесе, ЧИПКАНИХ ЗАВЕСА, ТЕПИХА на метар, ШТОФАНИХ ЧАРШАВА, ПОДКОШУЉА зимских и кошуља мушких, Краватни, Мидера, Чарапа мушких и женских и разне друге робе.

Цене јефтиније но и где у Београду.

1-1

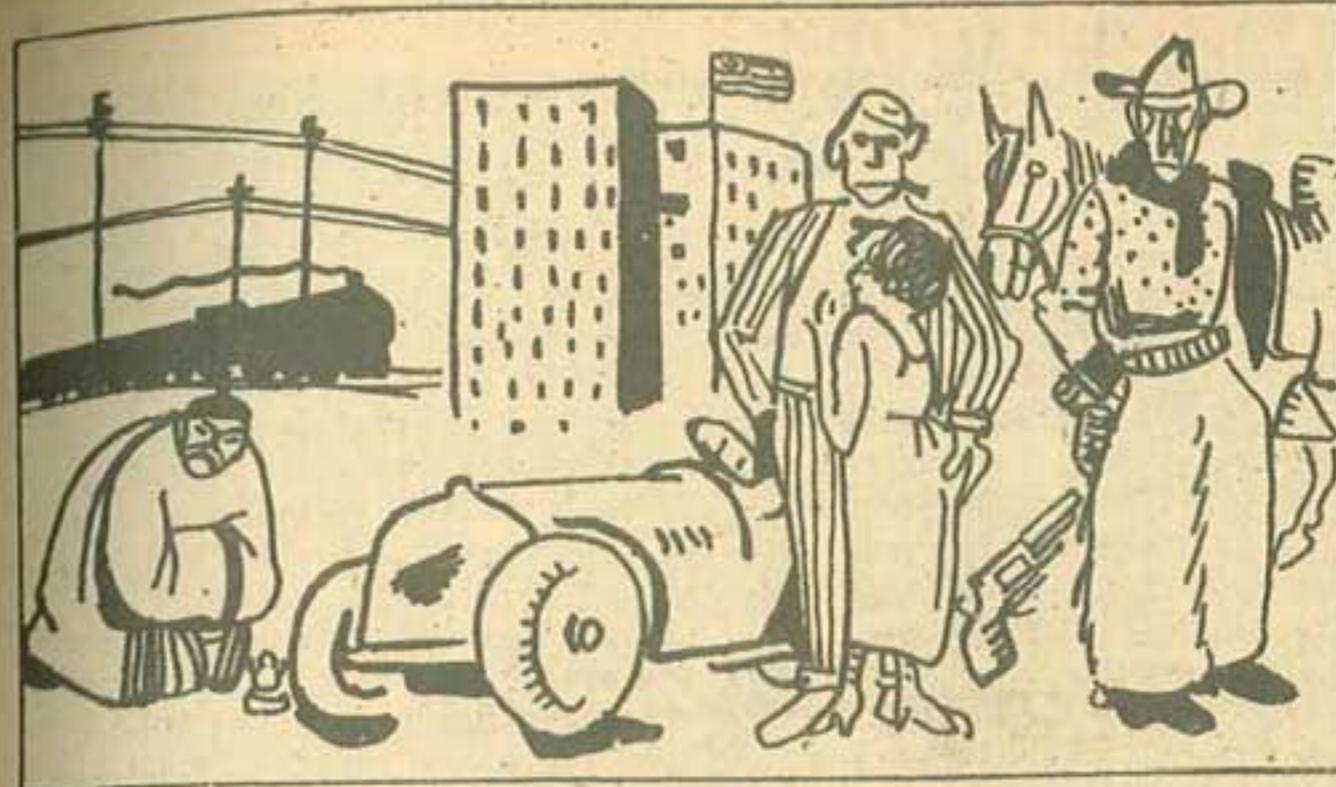

Препоручује
своје
у Сремској ул. б
увек богато
25%
јефтиније стовариште
сваковрсне галант-
ријске робе, по нај-
јефтинијим ценама.

НАЈЈЕФТИНИЈЕ ЦЕНЕ добићете ако купите собни и
канделариски намештај
у радњи
и.
НАЈБОЉУ РОБУ ДАНИЛА Ј. ГРГИЋА
Карађорђева 67. Телефон 28-61

ЧАРАПУ
мушку, женску и дечију купујте само у
ДЕПО ЧАРАПА
БРАЋЕ РОМАНО — Кнег. Љубице 14
— Роба првокласна, цене без конкуренције —

ОГЛАШУЈ У „СОМОЕДИ“.

Они који се најчешће појављују у америчким филмовима. — Oni koji se најчешће појављују у америчким филмовима.

Футуризам

Једно бурно вече у Милану

У Миланском »Тријанону« је о- партеру, ложама и галерији, него вих дана господин Маринети по оно, што се је радило на позор- стоти пут приказао јавности г. г. Канђула, Прамполина, Депера, Казаволу, Де Анђелиса, Микса и т. д. — не баш тако младе и тако непознате... Програм: Миксова футуристичка химна; Маринетова конференца; један балет са геометријском кореографијом; Маринетова конференца о »тактилизму« са експеримен- талним сцепама Де Анђелиса; Миксова орхестрална синфонија »Бело и црвено«; Маринетиев призор »Заседа« (синтетично по- зориште); Казаволина музика за мимо-плес »Плес вијка«; футу- ристички панели од Прамполина и Де Пера и т. д., и т. д.

Разуме се да је критика днев- них листова забележила о овој сензационој »представи« ви- ше оно, што се је одигравало у

партеру, ложама и галерији, него оно, што се је радило на позор- ници.

Тако, бележи Де Перов романтичарски жиле (првен са ве- зеним цветовима), разноврсне про- јектиле (јаја, цитрони, кромпири) који су летели на цозорницу, јел- ног господина у првом реду се- дала, кому је позлило од смеха, шаке, интервенцију карабињера и т. д.

Да се забележи: вече је свр- шило, у пркос прекидањима, са извршеним програмом. На концу г. Маринети је са духовитом ре- зигнацијом, показујући на оног господина коме је од смеха по- злило, реализирао резултат:

— Видите, господо, ми ипак успесмо да се забавимо! Па и то је успех! Lasciateci diver- tire!

НОВИ ФИЛМОВИ

Бездан

(по роману „L' Assommoir“ од Емиле Золе).

Велики социјални роман слав- поздрави, али изгуби равнотежу ног француског реалисте израђен и падне на тротоар. је на крају и у филму. Сва она Сакат и болестан, Купо је дубока трагедија предграђа, про- почео ићи у кафане, пропио се палица, пијаница и заборављених и тако упропаштавас фамилију. људи исто избија у овом филму Једнога дана била је нека слава на светло и побуђује код пуб- у Жервесиној кући, изненада до- лике једно осетно жаљење и ду- ће њен стари муж Лантјер. Купо боку импресију пропasti.

Један отац, раденик, толикали или наједанпут они се спријате- је пијаница, да га његова слаба льиште и Лантјер понова дође у же- мора издржавати својим кућу, те поче стару љубав са сопственим радом, али он јој то не признаје, него је стално бије, пропалице није била још стало- и једнога дана у пијанству то- жена, он сртне сестру своје лико премлати, да сирота жена и љубавнице Аделе, те се с њом до- мајка толико деце умире од по- говори, да од Жервесине перио- вреда. Њихова ћерка Жервес скитала се по вароши, упознала са кожарским радеником Лантје- ром, те се из њихове љубави ро- ди једно дете. То дете паде на терет Лантјеровој мајци, јер се сам Лантјер пропио и није се више бринуо за своју жену и дете. Тако они живе бедно у Парију, док се једнога дана Лантјер не нађе са неком девој- ком Аделом и они побегну. Жер- вес се у самоћи упозна са рад- ником Купоом, који је био соли- дан човек и у почетку се бри- нуо за фамилију. Они би могуће срећно живели, да се једнога да- на не деси нешто сасвим нена- дано. Жервес је с новцем, који је добила од ковача Кужеа отвори- ла перионицу, те сва весела отишла да јави свом мужу ту срећну вест. Купо је радио на једном крову и, опазивши своју малу ћерку на улици, хтео је да је

Најуспелије сцене из филма „Бездан“

Георг Кајзер

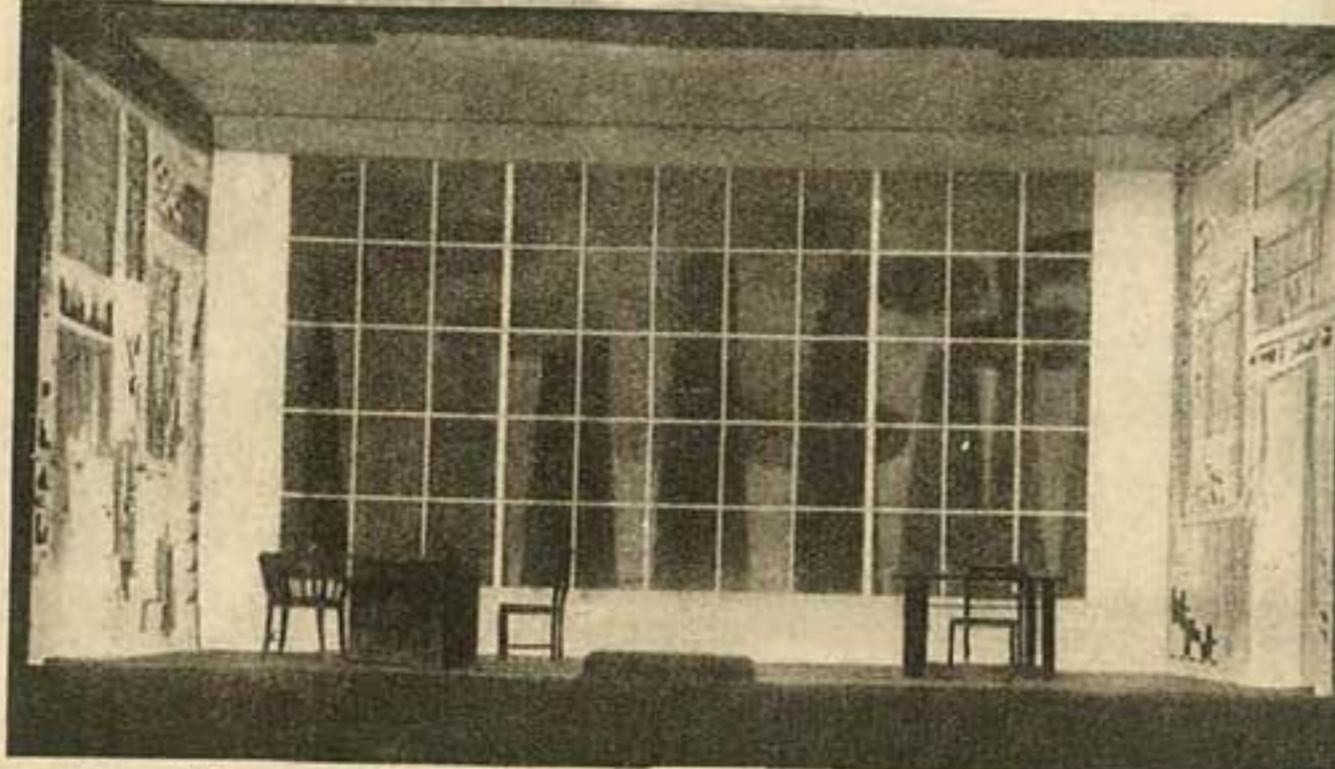
Георг Кајзер. — Georg Kaiser.

Ове ће сезоне имати Београдско Позориште на своме писац, и није чудо, што се репертоару најјачег представ-

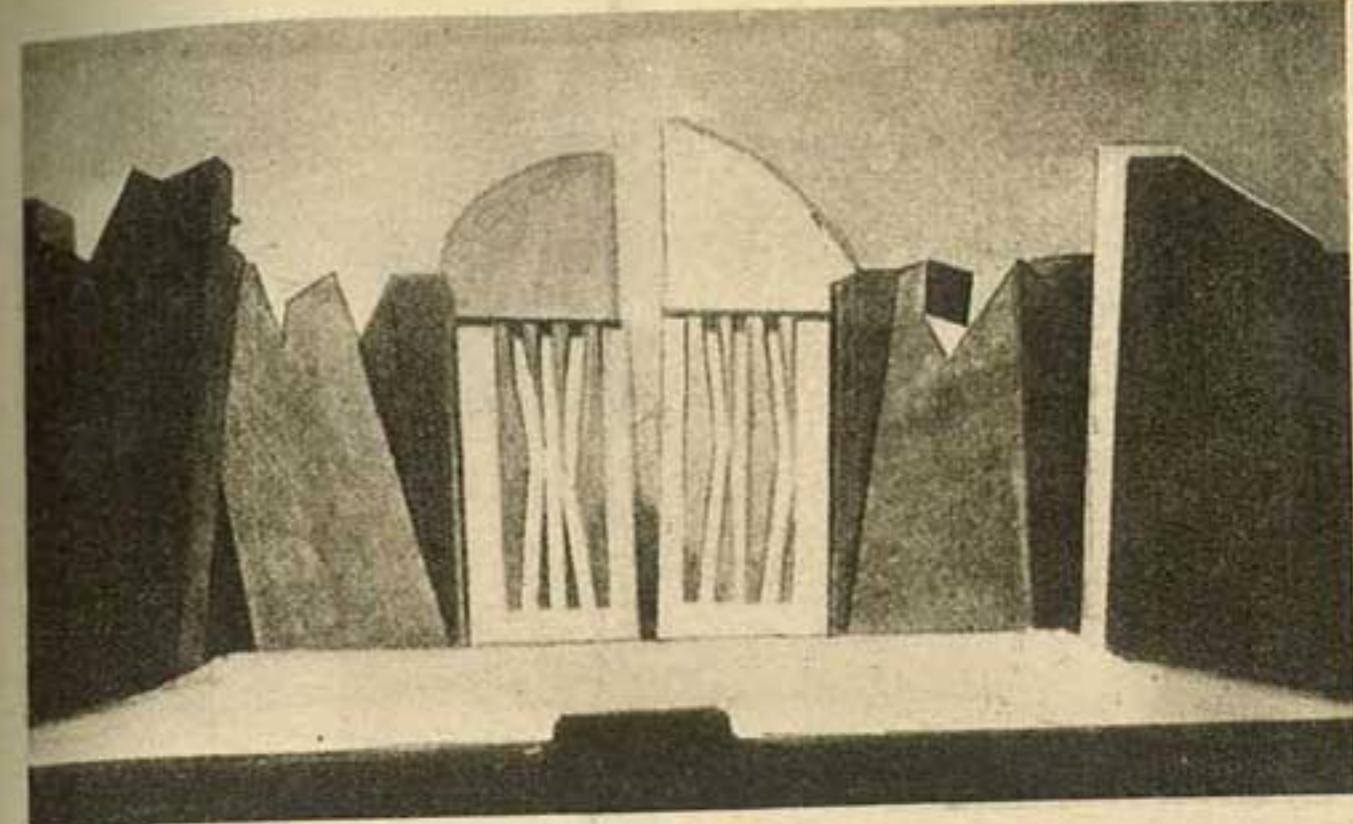
Кајзер је типични драмски писац, и није чудо, што се репертоару најјачег представ-

ника модерне немачке драме, Георга Кајзера, који је један нарочити случај и нарочити тип у историји немачке лите-ратуре. Нико није ништа о њему знао, када се појавио на сцени првом трагикомедијом (Ректор Клајст, 1908), која је била савршено позоришно де-ло, пуно драмске експлозије.

И док су се свет и штампа питали: Ко је Георг Кајзер? — он је давао већ нове ствари, све личније, све интересантније, тако да се од почетка рата па до његовог завршетка, 1918, име Георга Кајзера успело до највеће висине ства-ралачког триумфа младе Немачке.

I. чин Кајзерове драме „Гас“ из Слободног Позоришту у Берлину (Декор од Паула Легбанд). „Гас“ ће се ускоро давати на Београдској Позорници.

Декор II. чина „Гас“. — Dekor II. Čina „Gasa“.

није никад написао ни једне нарочито, што имаде своју ствари у прози као ни у стиху, психологију и свој богати лич- Он је модеран, висок дух, са ни живот; зато је оно типично. проблемима свога времена, Мислилац, конструктивни стварач, писац Кајзер ствара мисаоне драме, у којима су љу- стварима и судбини; према дн симболи идеја, инстинката, животу и будућности; према субјективитета. Због тога, кон- етици (каква је она данас) и секвентно, његови људи не говоре језиком клишејским социјалистичким убеђењима: дик- — какав је језик велике ве- татури свих оних тајних спона, које неумољиво вежу човека ћине драма — већ говоре својим нарочитим, сценским »ди- о тај данашњи, пун неправде лектом«, говором, у коме је и зла, живот.

Мислилац у првоме реду, а тек после тога писник, Кајзер у својим драмама стално ре- шава један исти, у стотину варијација разбијени проблем; оваплоћује једну, у хиљаду загонетака распредлу визију: човека, како га је Бог створио у рају. Зато је његово ства- рање однојено једној шаблонске драмске уметности — нешто

Кајзер је мајстор речи, а речи су му праскаве, окрутне, хладне, тврде, оштре, намет- љиве, пуне крика или бола, и зато је њихова мелодија, по- ред свега тога, топла, надах-

чута једним унутрашњим сјајем и сумором, и провејана једном дубоком љубави за човека.

Од прве његове ствари (Ректор Клајст, 1908), па све до последње (Бежање у Венецију, 1923), свуда је основни тон његових мелодија еротички, примарно свеж, испреплетен горким и гротескним смехом, који је нама далек и стран. Кајзер невероватном лакоћом решава непосредне проблеме. Јер иза сваког ёмсха настаје једна празнина, у којој се јаче виде облици ствари и из веће близине гледају у живот.

Без могућности, да се на овоме месту развије потања анализа његових дела и без претензије да се овај пут даде исконструисан његовлик, о значењу Георга Кајзера биће још прилике да се говори по водом приказивања његовог

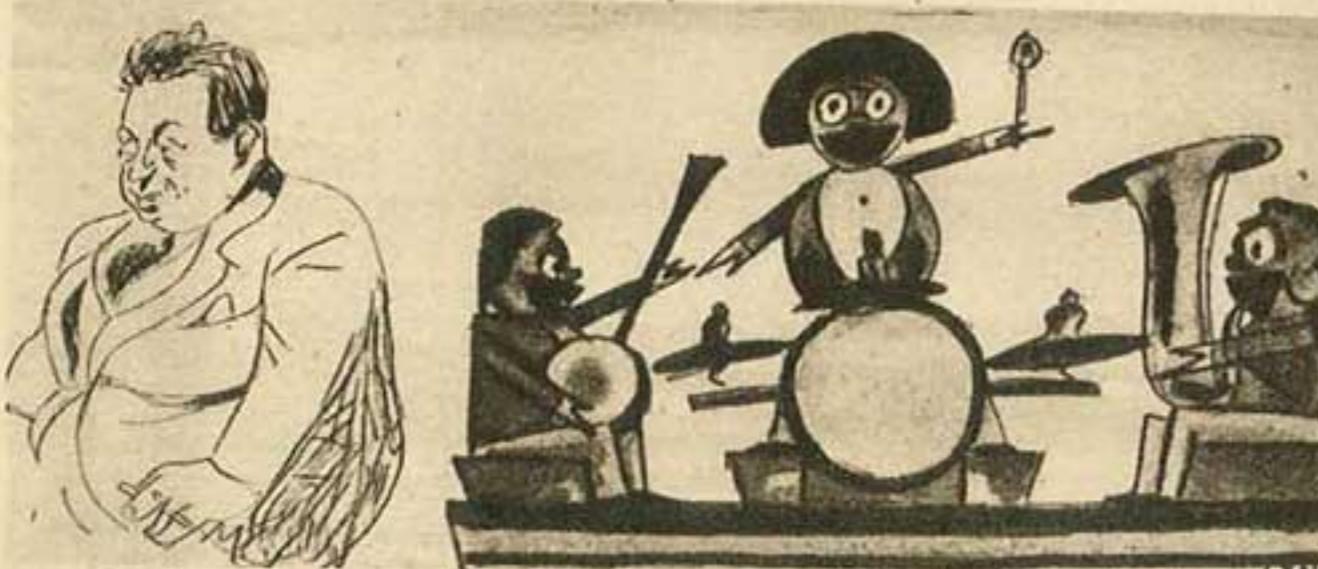

Г. Густав Крклец. — G. Gustav Krklec.
дела у Београдском Позоришту.

И ту ће се видети да је Кајзер један нарочит и загонетан тип, као што је нарочит и интересантан његов живот, пун лутања по Америци, Шпанији, Италији; као што је, на крају, отмена и мушка његова појава у литератури, у којој је одмах, без лутања и перипетија, заузео велико и светско место, са кога није нико могао а и не може да га скине.

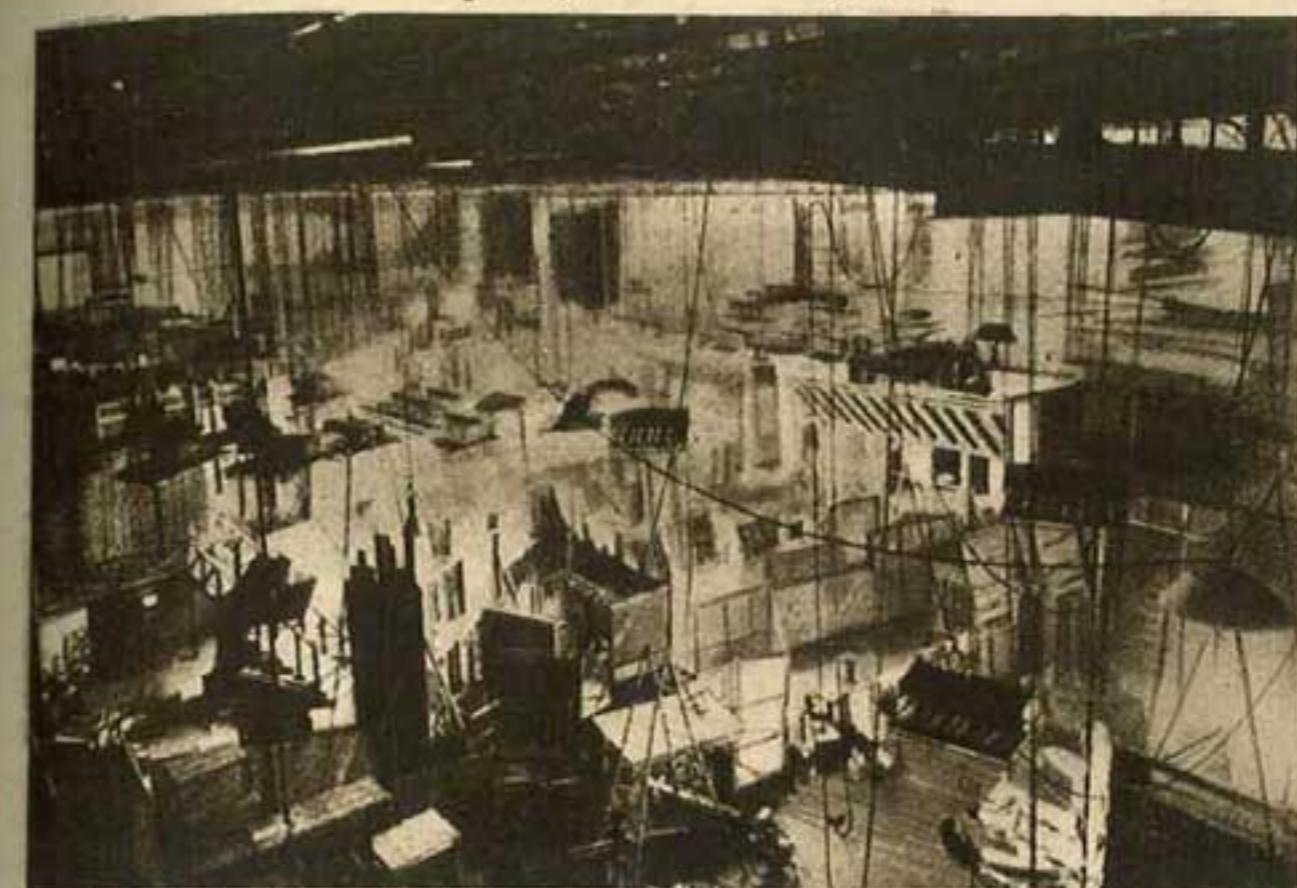
Густав Крклец.

Футуристичко позориште „Гондел“ у Берлину

Паул Лени, директор и редитељ футуристичке сцене „Гондел“ у Берлину. — „Џаз-банд“, сцена са позорнице „Гондел“.

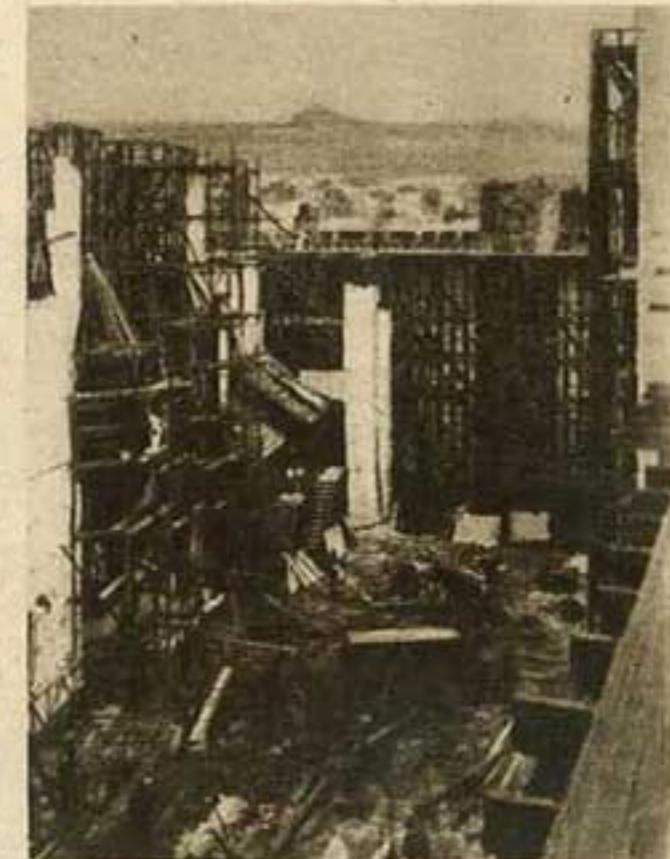
Парамунтов Студио

Парамунтов „Студио“ у Холивуду (U.S.A.) — Paramount Eastern Studio, Hollywood (U.S.A.)

Американска филмска индустрија једнако је снажна и компликована као и свака друга врста њихове индустрије. Студио, тип филмске радионице, добио је код Американаца један засебан, готово велико-фабрички тип, компликован и савршен. Парамунтови филмови, једни од најјачих у свету, израђују се у колосалним студијима, који су јединствени, монументални и богато снабдевени свим потребним артиклима, од глумца до сијалице и од огромне сценерије до статисте петла. Ту се осећа један велики и у исти монјенат богат и динамичан живот, који варира између уметности и чисте трговине. У ствари је то колос као средство напретка.

Да тачно прикажемо колико се много баца на сценерију доносимо и једну слику, која показује градњу грандиозних кула за средњевековни филм „Робин, друмски разбојник“, у коме је играо главну улогу познати филмски геније Дуглас Фербенкс. И тај филм већ дugo чекамо у Београду.

Градња дворца за филм „Robin Hood“ са Дуглас Фербенксом.

Сплитски „Гуслар“

Вече руске „Петорице“

У сред приличног мртвила музичког живота у Сплиту, глазбено друштво »Гуслар« периодично наступа са концертима високе уметничке вредности, колико по садржају, толико по форми саме изведбе. После веома исцрпног концерта руске зборне музике, Хајднова ораторија «Стварање Света» и црквеног концерта, на којем су изведена нека првопрвразредна дела религиозног карактера, приредило је ово друштво — уз суделовање оркестра Сплитске Филхармоније почетком овога месеца другог «Руско Вече» где су веома изразитим потезима представане три најмаркантније личности славне руске »Петорице«: Бородин, Римски-Корзаков, и Мусорски. Спомнеућемо само неке од најживахнијих тачака као велебну крунидбену сцену из »Бориса Годунова«, »Пораз

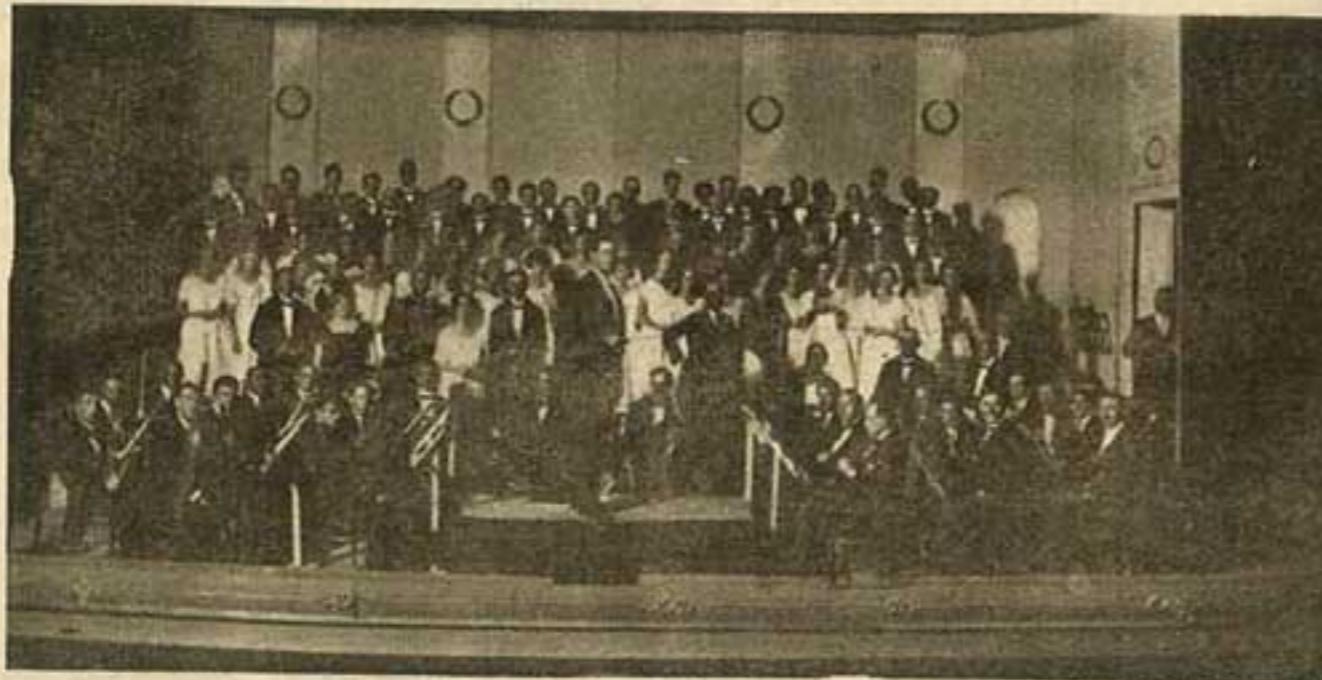
Сенахериба« од Мусорскога, »Песму кнезу Галицком« и »Завршни хор« из »Кнеза Игора«.

»Гуслар« је овај програм извео под диригентом својим М-ом Хаце, познатим композитором многих лирика и опере »Повратак«.

Ово певачко друштво — као ни једно у земљи — поседује одличне солисте: г-ђу Рак (мезосопран), г-ђицу Толентино (колоратурни сопран), г. Доманчића (лирски тенор), г. Фабриса (бас), те је и уметничком и у материјалном по гледу у стању да изводи концерте великог стила.

Досадањи правац, те изразити напредни правац, којим друштво одлучно крохи без обзира на жртве, чини га достојним да се озбиљно уважи у музичком животу читаве наше отаџбине.

H.

Сплитска филхармонија. — Splitska filharmonija.

Прича о војнику

Стравински, најсмеонији музички модерниста, опет је покушао нешто ново. »Прича о војнику« јесте музичка гатка дата у стилу шаренога вашара. У осталом, велико је питање, није ли погрешно схватати пародне гатке и скаске као да се дешавају заиста у атмосферски префињеним дворовима. Истина је да народна машта преноси своје јунаке на дворове царске и кнежевске, али како онда осетити: присуство примитивне интуиције која све те јунаке закриљује и љубавно реси, и пољубац народнога генија добачен свима у седмој царевини, иза бруда и река?

Прича је од Швајцарца Ramuz-a; режија берлинска, стилистички смела и упрошћена на »Фолксбине«.

Хтело се довести у везу префињеност и брезу, дрску литературу и лагани уметнички занос са бурлескним, грубим, ћошкастим, сировим и нескладним примитивизмом, који не уме ни једну мисао да домисли, већ стоји код једне мисли, лупа главу и беспомоћно, у очајању, баца се на акцију.

Војник игра са ћаволом дандара, добија чудотворно ћемање, лечи краљеву ћерку, ћаво вара војника, војник надлукављује ћавола, ћаво шеретски подваљује војнику.

Немачка критика је одушевљена лакоћом, неусиљеносту, импровизаторским триковима комада и музике.

Кад војник седи на потоку и гуди у чудотворно ћемање, тада, веле критичари, кроз ње-

Г. Игор Стравински.

гову осаму говори и цело човечанство: чудотворно, мудро, смело, лукаво, а ипак остављено од бога и од природе.

Оркестар је за ову ствар веома смањен.

У Београду је укус за све руско, и за скаску веома жив. Наши декоратери, сви из реда, уживају у гротескним спојевима боја. Тако се некако стекло. Па зар не би ми могли покушати са овом бурлеском? Она нам је свакако блија него ли истрајни и зграњути Гетеов *Zauberlehring* и Малармеов послеподневни *Faun*.

А г. Ракитин, као режисер, не ужива ли и он у бурлесци?

C. B.

Успех г. Томића у „Риголету“

Млади тенор Београдске Опere г. Ж. Томић, имао је недавно еклатантан успех у партији грофа од Мантово у Вердијевом „Риголету“. Г. Томић спрема сада Хофмана у „Хофмановим причама“, и грофа Алмавиву у „Севиљском Берберину“.

Одговорни уредник Драган Алексић, Космајска 22 — Власник за Издавачко Удружење „Илустрација“ Иван Зрнић, директор „Илустрованог Листа“. — Тијфлорук и офсет штампа Графичког Завода „Макарије“ А. д. Београд—Земун.